

nem poletu novih generacij, a naraščaj se uklepa v stare predpise, žije brez pol leta in duševno gine. Učitelj je duša šole, — milijonkrat poudarjajo branilci oficijelne pedagogike, zato mora živeti izven zemeljskega interesa in se ne sme baviti s politiko. Socijalisti hočejo imeti svoj časnik, da stopijo v literarno borbo z predstavnikoma buržoazijske pedagogike. Naloga tega glasila ne bo pohvala, ampak kontrola in kritika prosvetne politike.

Drug članek je naslovljen: „Naša literarna borba“. Ima geslo: „Kdor molči, pozabljen je; kdor ne napreduje, nazaduje; kdor se ustavi, pogažen je; nepremičnost je početak konca, strahovit predznak preteče smrti.“ Amiel.

Socijalisti pišejo sledeče: „Pod pritiskom težkih vojnih dogodkov in vojnih posledic se je srbsko učiteljstvo čutilo ponižano in prezrto. Takoj po vojni je dajalo znake revolte. Manifestacija te revolte so bili različni shodi in resolucije sprejete na zborovanjih. Te se razlikujejo od prejšnjih predvojnih resolucij učiteljstva. Servilnost in prošnje so bile glavna označba prejšnjih resolucij, zahteve in pretnje so znaki sedanjih. Psihologija sluge je prešla v psihologijo pobunjenika. — Zgodilo pa se je nekaj, kar je na mah pomirilo pobunjenike. Sprejet je bil zakon, da so učitelji državni uradniki, katerih plača doseže 5000 din. letno. Včerajšnji pobunjenik je postal na mah spokornik in prešel očitno na stran naših oblastnikov. »Narodna Prosveta«, glasilo Udruženja, piše, da so meščanske demokratske stranke poklicane, da rešijo ekonomski problem. Po tej izjavi se morajo oglasiti učitelji-socijalisti in v literarni borbi energično protestirati, da buržoazija ne more osvoboditi ljudskih mas, ker živi od dobička, od izkoriščanja. Kapitalizem se je za časa vojne in po njej navadil na neobičajno velik dobiček. Sedaj želi ta dobiček vzdržati na višku in ga še dvigniti kolikor mogoče. V to svrhu so mu dobra vsa sredstva. Ljudsko izobrazbo trpi le v toliko, v kolikor služi njegovemu dobičku. Noče imeti vsestransko in dobro izobraženega naroda, ker bi mu potem ne hotel več biti objekt izkoriščanja. »Narodna Prosveta« noče kritizirati sedanjih razmer, zato hočejo to storiti učitelji socijalisti. Posebno pazno čuva buržoazija naraščaj učiteljski, boječ se, da se ne pokvari in ne pridobi za socializem. Vzgoja jih po stari šabloni, da postanejo učitelji-mehaniki, a ne učitelji-umetniki, misleci. Naloga učiteljev socijalistov je, da stopijo v intelektualni boj in si pridobijo privrženec, zato je literarna borba potrebna.

Posebno pa se jim zdi vredno iti v boj za šolsko reformo. Tej reformi posvečajo učitelji socijalisti največjo pažnjo. Pravijo pa, da tudi sicer buržoazija namerava uvesti šolsko reformo, ki pa bo le plitvo oranje, nasproti zahtevam socijalistov. Ako pregledamo njih zahteve, se nam zde nekatere popolnoma nepotrebne, ker so pri nas že itak delj časa uvedene; pa tam morajo biti najbrže potrebne. — Socijalistom ni prav, da tudi po novi reformi ostane veronauk v šoli; deca bodo tudi po reformi hodila bedna in gladna v šolo, slabo bo opravljena in slabo oskrbljena; učitelji ostane še nadalje duševni proletarec z okrnjeno meščansko pravico.

Zato zahtevajo: 1. Narod je vsled vojne ubožal; država naj ustanovi šole, jih opremi in skrbi za učila; narod oz. občine tega ne zmorejo. Povečanje izdatkov za narodno prosveto poveča narodno bogastvo. — 2. 4 letna šolska doba ne zadošča, naj se podaljša in uvedejo naj se ponavljajo šole. 3. Upeljejo naj se

strokovne, obrtne in trgovske šole. 4. Ustanovljajo naj se dijaške in množitelne ljudske knjižnice potom države.

Marsikaj se nam zdi staro za nas, a je novo za nje. Glede notranjega ustroja šole in pouka jim ne prija pouk o verskih vprašanjih, ampak zahtevajo po francoskem vzgledu pouk o morali in etiki. Pravijo: „Vera je razmerje človeka proti Bogu, morala razmerje človeka proti človeku.“ Vera je sredstvo, pravijo da se drže ljudske mase v pokornosti. Šola ima nalog vstvariti pokorne delavce in lojalne državljane, za to nalogo je prikrojen ves jezikovni in zgodovinski pouk. Prirodoslovni nauki se podavajo po stari metodi. Zato zahtevajo: 1. Naj se ne polaga glavna naloga pozornosti učenju na pamet, ampak bistrenje duha. 2. Reformo jezikovnega in realnega pouka. 3. Uvedbo rokotvornega pouka. 4. Enakost obeh spolov glede poučevanja, kakor tudi zahtevajo enakopravnost žensk, politično in družabno. Glede sredstev v podporanje pouka hočejo imeti: 1. Vse šolanje naj bo brezplačno. 2. Vsa učila naj dobi deca zastonj. 3. Soloobvezni otroci se morajo čuvati in ne smejo delati v tovarnah. 4. Dijaki bi morali dobivati brezplačno hrano in obleko. Pospešuje naj se šolanje nadarjenih revnih otrok. 5. Ustanove naj se državni sanatoriji za bolno deca. 6. Nastavilo naj se šolski zdravniki. Tudi te zahteve niso za nas povsem nove!

Glede učiteljev zahtevajo komunisti sledeče:

1. Boljšo učiteljsko izobrazbo. 2. Trdijo, da hočejo vladajoče stranke, naj bo učitelj pokorni sluga kapitalistov zato so mu vzeli državljanske pravice. 3. Boljšo plačo. Vladajoče stranke hočejo naj ima učitelj slabo materijelno stališče, da je bolj ponižen. — No, morda so iz tega vzroka slabije plačani zakonski pari, da se jim ne bi preveč dobro godilo in bi se ne prevzeli. Zato je uveden zdaj umikum, da je oseba, ki služi skoraj 25 let, slabije plačana, kot začetnik. (Op. pis.) — 4. Socijalisti zahtevajo popolno izenačenje učitelje z učitelji.¹⁾

V tem smislu delujejo za bodočo šolsko reformo, za katero se je že porabilo mnogo črnila in se ga še bo, predno jo dobimo.

...Zelo zanimivo je, kako vabijo učitelji socijalisti nove privrženca v svoje vrste. V vznesenih besedah jim rišejo stališče učitelja v novem socijalističnem družabnem redu. Socijalističen družabni red bo cenil vsako potrebno delo, če je tudi najbolj neznan in neprijetno. Cenil pa bo posebno učiteljski stan, kot važen in potreben, posebno, ker je učitelju prepuščena vzgoja uma in srca ljudskega naraščaja. Takrat se bodo za učiteljski stan oddirale same najboljše osebnosti in družba socijalistov jih bo mnogo bolj čislala kot kdaj poprej v zgodovini.

Posebno vzneseno pa bodrijo učitelji-socijalisti svoje že pridobljene tovariše, da naj vztrajajo v njihovih vrstah, da ne omagajo v boju in se ne vstrašijo zasledovanj in preganjanj.

Poslušajte njih lastne besede: „Krvoločni vojni bog je ustavil svoj pohod pred ogromno gomilo mrtvaških glav. Končana je vojna. A zdaj? Milijoni grobov, milijoni strlth nad, milijoni porušenih idealov, milijon uničenih vrednosti! Pijanost krvi je omračila zavest človeka, a

¹⁾ Prosvetni program in stanovski program učiteljev socijalistov Srbije se krije z našim programom, ker drugačen biti ne more. Razlikujejo nas le nazori o obliki organizacije in taktiki. Ured.

v Mariborski »Straži«, akoravno le izraz par prenapetnežev mu je vrenil konec njegovga življenja. V srce ga je bolelo, da se je zamoglo po njegovem dolgoletnem plodonosnem, nad vse vestnem delovanju kaj takega zroditi. Od tega časa ni bil več pravi. Gotovo je to vplivalo tudi na njegovo živčno bolezen, katera se je od tedaj vedno šuševala in kateri je sedaj tudi podlezal.

Zapustil je vdovo in tri odrastle otroke, in sicer v takem stanu, kakor se to le malokomu posreči. Eden sin je štabni zdravnik v n. drugi stotnik v n. tretji odvetnik.

Dragi Leopold! Kakšen bi bil Tvoj pogreb, ko bi bil Ti umrl tukaj sredi svojih občesanov! Tako pa si zapuščen moral izdihniti svojo blago dušo tam daleč v naši prestolici. Skromen je bil Tvoj pogreb, pa cvetlice, znamenja prave lubezni zvesto Ti udanih Ribničianov so kinčale Tvojo rakevo. Bodi na prepričan, da živiš v srcu vseh Ribničianov vedno naprej ter da Te bodo vedno ohranili v dobrem spominu, kakor Te tudi nikoli ne bo pozabil

Tvoj

Fr. K.

vojni mehanizem je rušil človeško civilizacijo. Zamoril vsa blagotvorno silo v človeku. A ene sile ni zamoril. To je sila ideje razvitka. Ta sila je danes močnejša kot prej; ona je stalna v pohodu naprej in kvišku. Na tej njeni poti so na eni strani privilegirani, na drugi strani brezpravni narod. Prvi imajo na svoji strani silo, a drugi pravico. Ideja razvitka je na strani pravice in vodi duhove po novih principih človeške pravice v delavske organizacije, v edini hram delavskega sindikata, jih uči edino molitev — borbo. Učitelji socijalisti so se priklopili tem borcem za pravico, za napredek proti nazadnjaštvu, za svetlost proti temi. Kje jim je iskati moči za to borbo? V svojem ponosu! Ideja razvitka je prodrla v njih vrste! Ne strašijo se nikogar. Nismo se bali smrti, iskajoč svobodo, ne bojimo se je, ko zahtevamo socialne pravice! V tej dobi prezirajmo vse, kar je kratkodobno, zemeljsko, ničevno!

Gotovo trpe učitelji-komunisti na preganjanju, saj so klicali na kongresu: „Nas predstavljajo iz mesta v gore, v samoto, v proganstvo!“

Zato pa tudi pišejo: „Kaj nas briga naše siromaštvo? Naša raztrgana obleka? Naši razhojeni čevlji? Naše nlebestvo? Ponosni bodimo, nepristopni; saj imamo pravico za to, ker smo ljudje, ki delujemo za povzdigo ljudstva! Naše muke bodo poplačane. Stopamo iz carstva uboštva v carstvo svobode! Marks nam pravi: „Trpljenje se mora zlomiti v mojem ponosu!“

Zdaj šele razumevam pojave na učiteljskem kongresu v Beogradu, razumevam fanatičen nastop učiteljev-socijalistov, ko sem čitala njihove fanatično navdušene članke.

Pouk v ženskih ročnih delih.

Mesta za učiteljice ženskih ročnih del se sistemizirajo in na ista se nastavljajo za to stroko usposobljene učiteljice, samo na eno nihče ne misli. — da je za tak pouk treba tudi uč. sredstev.

Na šolah, za katere so prejšnja leta učni material nabavljali kral. šol. sveti in kjer se še zdaj stavi v proračun kaka svota.

Ne bodo postale deklice prvo leto predice-moistrica, vzbudil pa se jim bo čut in veselje do domačega dela in kakor so nosile naše babice poletni lanene, pozimi volnene obleke domačega dela, bodo se polagoma tudi naše kmetice rade oblačile v domačo izdelano robo, ker jim bo za drago tuje blago nedostajalo denarja.

Da ima pouk o pridelovanju lanu, o preči predvira in volne res velik pomen za ljudstvo, sem se prepričala na naši šoli — trud je velik — rezultat pa razveseliv. Deklice izdelujejo iz domače volne nogavice, modrčke in velike rute-ovrtinčice, v katere se zavijajo grede v cerkev ali v mesto.

Čitala sem, da dobimo za ženska ročna dela nadzornice. Dobro! Če bodo vse učence ene razreda oziroma enega oddelka preskrbljene z enakim orodjem in enakim materialom, pozdravimo z veseljem nadzornico za ženska ročna dela. Učence imajo ženska ročna dela najraje izmed vseh predmetov, ako imajo delo — in v tem slučaju je tudi poučevanje v tej stroki prijetno. Ako pa prinese ena deklica to, druga in tretja zopet kaj drugega, potem vade šola na nivo navadne delavnice — in če je polovica učenk stloh brez dela, to potem ni več šola, temveč grozen kaos trušča in vika.

Učiteljica bi zaslužila v taki šoli posebno nagrado, ne za učne uspehe, — temveč za samozatajevanje v potrežljivosti in za krotenje živcev.

Najprvo tedaj učnih sredstev da postanemo kapital ki bo nesel obresti — totem pa nadzornice! E. J.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo zboruje v petek, 17. decembra 1920 ob 2. uri na 1. mestni deški ljudski šoli.

Dnevni red:

1. I. Cankar — podava tovariš Matija Trobelj.

2. Uradniške konsumne zadruge — poroča tovariš Andrej Skulj.

3. Slučajnosti.

K udeležbi vabi odbor.

+ Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice ima svoj občni zbor dne 27. decembra 1920 ob 9. uri dopoldne na 1. mestni šoli na Ledini v Ljubljani.

Dnevni red je:

1. Nagovor.

2. Tujniško in blagajniško poročilo.

3. Nova društvena pravila.
 4. Volitev novega odbora.
 5. Samostojni predlogi, ki naj se pa odbora vpošljejo še pred prazniki.
 6. Plačevanje članarine.
- K temu zborovanju vabim vse člane.
Janko Zirovnik, t. č. predsednik.

Iz Jugoslavije.

— Rojstni dan Ni. Vis. regenta Aleksandra praznujejo jutri vse šole širom naše države. Dan 17. decembra je določen odslej za državni praznik.

— Neopravičeni napadi na ministra prosvete Svetozarja Pribičevića. »Jutro« poroča: Obrekovalci preključujejo in obžaljujejo. Proti odgovornima urednikoma lista »Slovenca« in »Večernega lista« je vložil minister prosvete Svetozar Pribičević po dr. Franu Novaku obtožbo radi pregreška zoper varnost časti radi člankov pribičevnih v navedenih listih dne 6. oziroma 9. septembra 1920, in je bila določena glavna razprava pred porotnimi sodiščem v Ljubljani na dan 15. decembra 1920. Sedaj sta uredništva »Slovenca« in »Večernega lista« ponudili g. Pribičeviću zadoščanje in se obvezali, da pribičeva slovesna izjava: »V našem listu št. 204 je bil pribičev dne 6. septembra 1920 (oziroma 9. septembra 1920) članek, ki smo v njem reproducirali članek beograjskega dnevnika »Balkan«, v katerem se očitajo g. ministru prosvete Svetozarju Pribičeviću podozrivost iz njegovega političnega in zasebnega življenja. Ker so trditve beograjskega dnevnika izmišljene, kakor smo se kasneje prepričali, obžalujemo in preključujemo vsebino dotičnega članka, ki je bil pribičev brez vednosti našega odgovornega urednika in popravljamo s tem g. ministru Pribičeviću storjeno krivico.« — Oba odgovorna urednika zavezala sta se plačati kot prostovoljno globo po 600 K za Jugoslovansko matico. Minister Pribičević se je s tem zadoščanjem zadovoljil, vsled česar odpadate na 15. decembra 1920 določeni porotni razpravi.

— Ven s »kancelarjatom«! Proč s kraljimi šolskimi sveti! Pišejo nam: »Tudi župnik Sv. Krvote je hlalstni do »Slov.« notici o brezbožnem mladim učitelju v Gorici pri Ribnici kot dobrodošli snovi za politično pridigo z refrenom »Boga iz cerkve, križ iz šole«! Šolski vodja je seveda protestiral, radi neosnovanega napada na ves učiteljski stan in je veroučitelja z ozirom na »Narodovo« poročilo »klerikalna lažnivost« prosil, naj na primeren način popravi storjeno krivico. Samoočebni umevno — brez uspeha: nameš pač posvečite sredstva, posebno pred volitvami! Taka je bila le in ostane klerikalna moralna! Evo prvega sadu satanske zlobe: Ko je tamkašnji šolski ogleda — trlhi stover SLS — silšal, da je v Sloveniji dober brez vsacih ceremonij metarji nelube učitelje iz šole, je dan pred volitvami s svojim visokim obiskom počastil »podrejeno« učitelstvo, da na licu mesta ustoviti li to ne sieie liliice med ošnico. Opanas s prednasnikom do žranju gnusno smrdč (za »šdiciranje« se treba koraiže napiti), stopi med naukom v učilnico od koder va šolski vodja hitoma prestavi nazaj na hodnik, kjer »mladi junak« v arogantnem tonu izrazi skromno željo, da se hoče »sam prepričati, če se na naši šoli učenci v redi poučijo«. Z ozirom na to drugo nesramnost in ker je fant lavno živosan kot hudobni lažnik, katerega madeža se pred sodnijo še ni bil opral, ga šolski vodja s primernim komentariem vrže na cesto! Tu je šnonsar kričal: »Mi smo zidali šolo! Tu smo mi gospodari! Učitelji ste naši blanci!! Po volitvah vam bomo že pokazali!« Hlapec Jernej bo znal ščititi čast učitelstva in šole: okraj, šolski svet Maribor pa pozivamo, da nemudoma izbacne tega famoznega šolskega ogleda iz kraljevega šolskega sveta.

— Kredit Udruženju jugoslovanskega učiteljstva. Kakor poroča »Narodna Prosveta« je minister prosvete S. Pribičević odobril kredit od 25.000 dinarjev Udruženju v Beogradu za prosvetne namene.

— Uradniške nabavne zadruge, iz Beograda poročajo: »Dne 1. januarja 1921 stoni v veljavno uredba o organizaciji uradniških nabavnih zdruze, ki bodo morale vse vstopiti v zvezo nabavnih zdruze državnih uradnikov. Po tej uredbi je združenje vseh državnih uslužbencev obvezno. Vsi oni, ki dobivajo plačo v kakovostnih višini iz državnih blagavn, morajo biti člani nabavnih zdruze državnih uslužbencev. Zadruge se bodo ustanavljale z deleži, ki ne smejo biti manjši kakor 100 dinarjev. Zadruge bodo nabavljale blago od producentov samih in bodo zato cene mnogo nižje kakor na trgu.« — Naše šolstvo po preobratu. V zadnjih dveh letih smo dobili v Sloveniji 50 novih ljudskih šol, 300 osnovnih šol pa se je razširilo. Poprej smo imeli le dve meščanski šoli, a še od teh je bila ena (v Krškem) pravzaprav nemška, druga pa je pripadla Italijanom (Postojna). Danes pa imamo 21 slov, meščanskih šol, a več se jih še ustanovi (Sevnica, Slov. Bistrica itd.).